

חייך קודמים לחיי חברך – לא בצה"ל

נתנאל אלישיב

אתמול הזהיר רב אחד מפני הסתננות לקבר יוסף בלא תיאום עם צה"ל, אזהרה שחשוב להשמיעה. אולם פורסם שהוא אף התייחס למקרה של חברי רועי קליין הי"ד, אשר השליך את עצמו על רימון במלחמת לבנון השנייה כדי להגן על חיי חייליו, וקידש שם שמיים, הן במעשה הגבורה שלו והן באמירת 'שמע ישראל' מיד לאחר שנפגע מהרימון. הרב צוטט כאומר שמעשה כזה מותר רק למי שנמצא בבונקר בו כולם ייהרגו ללא ספק, אך במקרה שבו יכול היה לחמוק מהרימון אסור לו לקפוץ כי "חייך קודמים לחיי חברך" ולכן דינו כדין המאבד עצמו לדעת, לא פחות...

כיוון שלא שמעתי את הדברים מפיו, אני מעדיף להאמין שנפלה טעות בציטטה והדברים הנ"ל לא נאמרו כפי שהם פורסמו. מכל מקום, כיוון שהטיעון הועלה ברשות הרבים, אני חושב שחובה להתייחס לסוגיה זו, ולו בקצרה.

קודם כל, באשר לרועי. בלי להיכנס לכל פרטי קרב הגבורה בבינת ג'ביל, אציין שרועי גילה גבורה עצומה בכך שחבר לכוח של חיילים מהגדוד שלו שמצאו עצמם במצב קשה ביותר – לכודים בשטח נחות כשמחבלי חיזבאללה רבים יורים עליהם ומשליכים עליהם רימונים. רועי חבר אל הכוח למרות שידע שגדולים הסיכויים להיפגע, כפי שבאמת קרה לרוב החיילים שהיו בתא שטח זה. כשהגיע לשטח ראה את מפקד מחלקת החוד, עמיחי מרחביה הי"ד, שרוע על הקרקע כשהוא במצב קשה מאוד ואיש אינו מחלצו. רועי החליט להוציא אותו מן השטח בעצמו, ביחד עם הקשר שלו. מרחביה הושכב על אלונקה, אותה החזיק רועי בהיותו במצב כריעה, כשמסביב ירי ופיצוצים, זעקות פצועים ואור חלש של תחילת זריחה. במצב זה הבחין לפתע ברימון רסס עשרות סנטימטרים לידו. לרימון רסס יש השהייה של כארבע שניות. אם אתה מזהה רימון כשהוא כבר לידך, כנראה שרוב הזמן הזה חלף. טווח ההרג של רימון הוא 5-8 מטרים, כך שגם אם היה מנסה להימלט, תוך הפקרת הפצוע ושאר החיילים, קרוב לוודאי שלא היה ניצל. מכל מקום, הוא יכול היה לנסות לברוח, וכך אני מניח שרוב בני האדם היו עושים. אולם רועי קיבל החלטה אמיצה והשליך עצמו על הרימון. בכך הציל את חייהם של החיילים הסמוכים לו ואף רומם בהקרבתו את רוחו של כל הגדוד בטווח המייד, ושל לוחמי צה"ל לדורות, שרואים ומשיכו לראות בו מודל לחיקוי אשר יש להתחנך לאורו. מי שמדבר על אדם כזה, ראוי שיעשה זאת בחרדת קודש ובהכנעה.

באשר לטיעון עצמו, יש בו משום חוסר הבנה מוחלט של מהותו של צבא. אם כל חייל יפעל לפי הכלל "חייך קודמים לחיי חברך" – ניתן לסגור את הצבא. למה להסתער על האויב אם חיי קודמים לחיי חברי? למה להסתכן כדי לחלץ פצוע אם חיי קודמים? למה להיות קרבי ולא ג'ובניק אם חיי קודמים? למה להתנדב לתפקידי פיקוד וקצונה אם חיי קודמים? כל התנ"ך מלא בסיפורי גבורה על גדולי ישראל שהסתכנו למען זולתם או למען הכלל. מדוע משה התערב כשהמצרי הכה את היהודי אם חיי קודמים? מדוע יהושע הוביל את עם ישראל בכיבוש הארץ אם חיי קודמים? מדוע דוד התנדב להילחם בגולית אם חיי קודמים? ואמנם קיים במקורות על סוגיה זו חילוק בין מצבים של ספק היפגעות למצבים של ודאי, אולם כל זה לא רלבנטי בחיים הצבאיים, שכן מהותו של צבא הוא מסירות נפש של היחיד למען הכלל, של החיילים למען אזרחי המדינה.

אלו דברים פשוטים, שלא אמור להיות צורך להסבירם. אמירות בשם התורה המתכחשות לעיקרון זה ומחדירות ספקות ומורך לב בלב חיילינו הן לא רק טעות מבחינה תורנית, אלא גם חילול השם, כי כל אדם חילוני יודע מה ערכה של מסירות נפש ועומד דום מול מסירות נפשם של גיבורי ישראל, אבל כשבשם התורה אומרים אחרת, המסקנה היא שלפי התורה לא ניתן לקיים מדינה וצבא, בעוד שלאמתו של דבר התורה בעצמה מצווה אותנו להקים מדינה ולהילחם למענה. גם גויים מבינים היטב שבצבא יש צורך במסירות נפש, ובאמת בשנים האחרונות היו לפחות שלושה מקרים נוספים של חיילים שהשליכו עצמם על רימון כדי להציל את חבריהם, שני חיילים אמריקניים בעיראק וחייל בריטי באפגניסטן. הנשיא בוש העניק – כשדמעות בעיניו – את עיטור הגבורה למשפחתו של החייל מייקל מונסור שעשה זאת.

כמובן שעם כל זה, על חיילינו לעשות כמיטב יכולתם לשמור על עצמם, ולא לנהוג חלילה בזילות בחייהם. אם לחזור לרועי, מאז שהוא נהרג מקנן בלבי החשש שמא יבוא יום בו מישהו ינסה לחקותו בנסיבות שלא מצדיקות זאת. לכן כשאני מדבר על רועי בפני לוחמים, אני מדגיש באוזניהם שהוא נקלע לסיטואציה ייחודית ויוצאת דופן, ושזה דבר נדיר שהפיתרון לסיטואציה קרבית הוא השלכת עצמך על רימון. בכלל, אי אפשר להכין אדם לכל סיטואציה שעשויה להתרגש עליו בשעת הקרב, אבל האווירה הכללית צריכה להיות של מוכנות לפעול במסירות נפש וחשיבה על עצמך כחלק ממסגרת רחבה יותר, שמוכרחה לנצח בקרב, ולא של אינדיבידואל שמטרתו העיקרית היא לדאוג לעצמו. ומה טוב יהיה אם נכבד את הרבנות הצבאית הראשית, הדנה בסוגיות הללו מתוך אחריות כלל-ישראלית, ומתוך כך יש לה סיעתא דשמיא כיצד להדריך את החיילים שיהיו אמיצים ומסורים למען הכלל, בד בבד עם חינוכם לחובת האחריות לשמור על חייהם וחיי חבריהם כמיטב יכולתם.

הכותב הוא ר"מ במכינה הקדם-צבאית 'בני דוד' בעלי ועומד בראש הוצאת הספרים מכון בניין התורה.

דברים נוספים מפרי עטו ניתן לקרוא ב-www.binyanhatorah.com